

« Զեռագրերից ձեզ՝ թիւ 1682 ամենաընտիրն է և ամենաճինը . . . Մարտի 1-ին իշխանական զորք է և չէ իբրեւ իշխանական զորք . . . 12—15 բաժանումով զորքով . . . Աւելորդ եւ համարում որն է բացատրութիւն, երկուսն ստան իրար մօտ են։ Երկրի գիտնական Խ. Վ. Բ. 1682 թիվն սխալմամբ տարբեր է հասկացել և թիվն սխալմամբ չի նկատել ներքեի 12—13 դարը այդպիսի թիվն սխալ շատերին է պատահում յօդուածագիրը թող չլուսահատուի։ յիշելով գերմանական յայտնի առաձը։ «Համաստութիւնը զարգարանք է, բայց աշխարհում կարելի է կառավարուել և առանց նրան» ։

Մերոսի վարդապետ.

4895 B.

13 Եռւ. Ս. Էջմիածին:

Ժանօթութիւն Խմբագրութեան

Թէ և ներկայ բացատրութեան ոճը արտաառ-
փոր է Երարատի Համար, բայց մենք հրատարակում
ենք այն անսովորօր, արտայայտելով միանգամայն
մեր ուրախութիւնը այն Հանգամանքի մասին, որ
Հայր Մեծորսը այս անգամ զիմել է այնտեղ, ուր
պէտք է:

Իմ հասցեկին ուղղած խօսքերի համար առև
լորդ Հեմ համարում այսբանը միայն նկատել, որ
ես արդարև դժուարանում էի հաւատալ, թէ Հայր
Մեսրոպը Միշտին հրահանգներով եմ գլխի
դրողն էլ մեզ առնող հրահանգներով ինչ-
հետև է անուանում, վերջինիս Արարատում հրատա-
րակած Նախնեաց զրականութեան 2 նշխարներ
թուով և ամսահամարով մեջ բերելը և նոցա մա-
սին բոլորովին անկախ ու ազատ գաղտնիություններ
տալը, թէ ինչո՞ւ անբարեխղճություն է և կողմնա-
պահություն չիրենք, որ այդ հրատարակություններն
անողի կեղծ անունը «Միարան» է՝ Եւրոպացու հա-
մար մի բոլորովին աննշանակ բառ, թէ ի՞նչն է ի-
րաւունք տալիս Հայր Մեսրոպին ենթագրել ու աշ-
խարհին յայտնել, որ ինձ համար «անհաճոյ հա-
մարում» մեկն է այդ հրատարակիչը, ենթագրել,
որ ես անհաճոյ անհրաժեշտ իրենց մայել յարգն
ու պատիւը ստույգ չեմ՝ այդ ևս դժուար հաս-
կանալի է ինձ, Միարանի դեմ ես խուլ բանակիր
չեմ՝ մղել, այլ ամենապարզ կերպով ասել եմ, որ
Անանիայի թղթի մասին նորա արած ենթագրու-
թիւնները բոլորովին անհիմն են և որ լիցիւզ-
իւնը հաւանականաբար մի քաղուածք է Յովհան
Դամասկացու համառօտ գրութեանց և ոչ երբէք Ե-
պիփան Սիլվարացու ընդարձակած աւալ շարագրութիւ-
նից, ինչպէս Միարանը կարծել է, թէ ես այնուա-

մենայնիւ ինչպէս հարկն է գնահատում եւմ գերջ-
նիս ուսումնասիրութեանց արժէքը՝ այդ շատ
լաւ յայտնի պէտք է լինի իրեն Միաբանին, Արա-
փադէի, որ զէպքը բերէր Հայր Մեսրոպին եւ հա-
մոզելու, թէ ինչքան սիրով նորա ունեցած առա-
ւելութիւնները կ'առատովանէի ի լուր աշխարհի:

Ինչ վերաբերում է Արժ. Խաչիկ վարդապետին, մենք՝ որպես զի այս անսխորժ վեճը միանգամից վերջացած լինի, յանձնեցինք նորան Հայր Մեսրոպի բացադուրծիւնը, խնդրելով, որ յայտնէ իւր ասելիքը։ Հայր Խաչիկը յանձնեց մեզ տպագրելու Արժ. Մեսրոպ վարդապետի ինքնաձեռագիր մի կտոր թուղթի, որ նա կպցրած է եղել Սոկրատի և Աղուանից պատմութիւններն ամփոփոխ ձեռագրին և որի տառացի բովանդակութիւնն է. «Պատմութիւն եկեղեցական մեծ, մեծագիր բողոքագիր գրեալ ի թղթի ի վանս Յովհաննու որ ի Վարբի ի վանահայրութեան Համադաստեպետի սոսկի մնացեալն տես յընդարձակ ցուցակի ի թ. Հ. ՌՃԻՍ ի թ. Փրի. 1676 ի սկիզբն ունի թերութիւն ։ Այս թղթին Հայր Խաչիկը աւելացնում է մի բացատրութիւն ևս, ուր նա յայտնում է, որ Հայր Մեսրոպի Արարատի համարներում լայս տեսած յօդուածը ի նկատի չէ ունեցել, այլ միայն այս ձեռագիր յիշատակարանի վերայ է հիմնել իւր նկատողութիւնը, Այդ անկողով ասում է նա, ամենեկին յաւակնութիւն չէ ունեցել Հայր Մեսրոպի գիտնական արժանաւորութեանը գիպելու, այլ նորա համարը ցուցնելով մէջ անուշադրութեան այնպիսի սխալներ նկատելով, որ զպրօցական աշակերտն ևս նկատել կարող էր, համարձակուել է ենթադրել թէ մի գուցէ ըստ մէջ ևս նման սխալներ սարգած լինին։ Հայր Խաչիկը չէ կասկածում ի հարկէ, որ գիտնական Հայրը գիտէ, թէ ՌՃԻՍ թուական զոյութիւն ունենալ չէ կարող, բայց դարմանում է, թէ ինչպէս նա ՌՃԻՍ-ը այդպէս կարգալ կարող էր և այդպիսի անհիմն թանկ գրել թէկուզ շտապաւ կազմած մի համառօտ ցուցակի մէջ, որ սակայն շատերի ձեռքը պէտք է անցնէր, թէ ինչպէս նա ամիսներով մի ձեռագիր ուսումնասիրելուց, նորա մասին յօդուած գրելուց յետոյ՝ նկատութիւն չէ կրում գոնէ այդ ձեռագրի լուսանցքները աչքի անցնելու, որպէս զի նորա ծագման ժամանակի մասին փոխանակ ենթադրութիւններ անելու՝ կարգար այդտեղ էջ 306-ը ներքեի լուսանցքում ձեռագրի իսկական տարեթիւնը ։

4. 4.